

ГЕОПОЛИТИЧКЕ ПОСЉЕДИЦЕ ВЈЕШТАЧКИХ ЕТНОГЕНЕЗА НА ПРОСТОРУ БИВШЕ СФР ЈУГОСЛАВИЈЕ

Рајко Гњато¹ и Марко Станојевић¹

¹Природно-математички факултет, Универзитет у Бањој Луци, Република Српска

Сажетак: Већи дио бивше СФРЈ припада српском етничком, етнонационалном и духовном простору, у оквиру којег су процеси вјештачких етногенеза, вођени кроз дуг историјски период, изродили три вјештачке нације – Македонце и Црногорце одмах по окончању Другог свјетског рата, а Бошњаке у завршној фази постојања социјалистичке Југославије. Мањи дио простора бивше Југославије припада словеначком и хрватском етносу и њиховим етнонационалним бићима.

Различити и супротстављени интереси три природне и три вјештачке нације у оквиру простора бивше СФРЈ, подстакнути геополитичким интересима глобализма, традиционалним културолошким интересима Ватикана, те интересима исламског фундаментализма, почетком деведесетих година прошлог вијека, резултирала су насилним разбијањем СФРЈ и настанком нових држава, оптерећених низом развојних проблема и међусобних односа.

Кључне ријечи: СФРЈ, Краљевина СХС, Срби, Хрвати, Словенци, Македонци, Црногорци, Бошњаци, нација, етнос, вјештачка етногенеза

Original scientific paper

GEOPOLITICAL CONSEQUENCES OF ARTIFICIAL ETHNO-GENESIS IN FORMER SFR YUGOSLAVIA REGION

Rajko Gnjato¹ and Marko Stanojević¹

¹Faculty of Sciences, University of Banja Luka, Republika Srpska

Abstract: Most former SFRY territory belongs to the Serbian ethnical, ethno-national, and spiritual space within which the processes of artificial ethno-genesis, governed throughout history, have resulted in three artificial nations, i.e. Macedonians and Montenegrins (right upon the completion of WW II) and Bosnians (during the late stage of SFR Yugoslavia). A smaller part of former Yugoslavia space belongs to the Slovenian and Croatian ethnos and their ethno-national being.

Different and juxtaposed interests of the three natural and three artificial nations within the space of former SFR Yugoslavia were actuated by globalist geopolitical interests, the traditional cultural interests of Vatican, and the Islamic fundamentalism. Therefore, in early 1990s, the end result was a violent break-up of SFR Yugoslavia and formation of new states, which carried a burden of mutual relations and development issues.

Key words: SFRY, Kingdom of SCS, Serbs, Croats, Slovenians, Macedonians, Montenegrins, Bosnians, nation, ethnos, artificial ethno-genesis.

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Политички интереси Срба, Хрвата и Словенаца, након ратова вођених за ослобађање од турске а затим и аустроугарске колонизације, резултирали су стварањем заједничке државе – Краљевине СХС у међународно признатим границама, потврђеним на Мировној конференцији у Паризу 1919. године.

У новонасталој држави – ФНР Југославији, након ослобођења (1945. године), формирано је шест република на различитим принципима. Изузев Словеније, чије су границе повучене углавном на етничком принципу, границе осталих република (Србије, Хрватске, БиХ, Црне Горе и Македоније), мање или више, повучене су произвољно, на рачун српске етнотериторијалности и српске државности.

Процеси вјештачких етногенеза у простору бивше Југославије имају историјски карактер. Турски колонијални период, вишевијековним процесом исламизације и културне асимилације Срба, створио је претпоставке настанку нове вјештачке нације у оквиру српског етнонационалног простора, тј. Муслимана (Бошњака). Ову етногену форму, вјештачки успостављену, њене политичке и укупне интересе, на политичке и друге начине, данас свесрдно подржавају бројне исламистичке државе, међу којима све већу улогу има Турска и низ изразито екстремних фундаменталистичких земаља.

Процес културне асимилације Срба, најприје у форми унијаћења а потом католичења и кроатизације, одвијао се кроз дуг историјски период у простору западних српских земаља (српски етнокултурни простор западно од Дрине), нарочито за вријеме постојања Војне Крајине, али и након њеног формалног нестанка (1881), практично све до данас.

Под утицајем окупаторских режима и католичке цркве, културни, језички и остали облици асимилације Срба били су саставни дио процеса етногенезе хрватске нације изван оквира аутентичне Хрватске, који се

INTRODUCTORY DISCUSSION

Upon the wars run in order to obtain liberation from Turkey and Austro-Hungary, Serbian, Croatian and Slovenian political interests resulted in the creation of a joint state, i.e. Kingdom of SCS, the borders of which were internationally recognized and affirmed at the Paris Peace Conference in 1919.

The new state, Federative People's Republic of Yugoslavia (FPRY), formed after the 1945 liberation consisted of six republics relying on different principles. Except from Slovenia, the borderline of which was drawn based on the ethnical principle, the borders of other republics (Serbia, Croatia, BiH, Montenegro, and Macedonia) were arbitrary, in which process Serbian ethno-territoriality and statehood suffered consequences.

Processes of artificial ethno-genesis in the region of former Yugoslavia have a large historical background. The Turkish colonialism, centuries of islamisation and cultural assimilation of Serbs all set basis for the formation of a new artificial nation within Serbian ethno-national space – Moslems (Bosnians). This artificial ethnogeny formation and its political and any other interests are nowadays largely supported by extremely fundamentalist Islamic countries and Islamic states, among which Turkey holds a major role.

The process of cultural assimilation of Serbs, first through *unijacenje* (the process of recognition of Catholic church authority along with keeping Orthodox customs and tradition) and then through croatianization and latinization, was a long-term historical process within the region of West Serbian countries (i.e. Serbian ethno-cultural space west from the Drina River). This process was extremely present during the Military Border (*Vojna Krajina*) but also upon its formal break-up in 1881 and it has practically subsisted ever since.

Due to the impact of occupation regime and Catholic Church, the cultural, linguistic,

везује за подручје кајкавског и чакавског дијалекта (Илић, 1993, стр. 26). Практично, укупно српско становништво простора данашње Хрватске, изван Хрватског загорја и непосредне околине, обухваћено је процесом вјештачке етногенезе Хрвата, са различитим исходом у појединим дијеловима.

„До јачег буђења хрватске националне свијести и духовно-политичког и територијалног обликовања хрватске нације дошло је у другој половини XIX века... Национално обликовање и национално-политичка оријентација били су вишеслојни и вишестрани. За просторно дефинисање хрватске нације најбитнији су били илиризам и католичанство. Узимањем штокавског дијалекта српскохрватског језика за основу културно-просветне комуникације међу Хрватима увелико је проширен просторни оквир будућег хрватства...” (ibidem, стр. 41). Дакле, данашња хрватска нација, њен етнокултурни и етнонационални простор знатним дијелом су изведени из оквира српског етноса, његове етнокултуралности и енотериторијалности.

Процес вјештачке етногенезе Хрвата оставио је дубоког трага на укупан етнодемографски и енотериторијални развој Срба у простору данашње Републике Хрватске. Уствари, ријеч је о историјском процесу културне асимилације Срба под утицајем католичке цркве и политике Ватикана, најприје у облику унијаћења, а затим католичења и кроатизације.

Процес вјештачке етногенезе Хрвата започео је практично још у XI вијеку унијаћењем Срба у простору Конавла, Дубровника, Далмације, Лике, Горског котара, Славоније, Истре..., а наставио католичењем и кроатизацијом, процесима који су ескалирали половином XIX вијека и трају све до данас. Претходно поменути факторима католичења и кроатизације српског етноса, у простору данашње Хрватске, треба додати и политички утицај екстремних хрватских геополитичара и политичких странака друге половине XIX вијека, те посебно НДХ, али и савремене

and any other form of Serbian assimilation were a part of the ethno-genesis process of Croatian nation outside the authentic Croatian borderline - which, in addition, refers to the areas of Kajkavian and Chajkavian dialects (Илић, 1993, p. 26). Therefore, in practice, the total Serbian population in the modern days Croatia, outside Croatian Zagorje region and its vicinity, underwent the process of Croatian artificial ethno-genesis, the outcome of which varied in different parts of the country.

“The rise of Croatian national question and the spiritual, political, and territorial formation of the Croatian nation emerged in late 19th century... The framing of the nation and national-political orientation were many-sided and complex. Illyrian Movement and Catholicism were of the utmost relevance for the spatial definition of Croatian nation. By acquiring the Stokavian dialect from the Serbo-Croatian language as the means of their basic cultural and educational communication, the Croats largely spread the spatial framework of the future nationality...” (ibidem, pp. 41). Hence, the modern Croatian nation, its ethno-cultural and ethno-national space largely rest upon the framework of the Serbian ethos, its ethno-cultural and ethno-territorial matter.

The process of Croatian artificial ethno-genesis left deep traces in the total ethno-demographic and ethno-territorial progress of Serbs in the area of modern days Croatia. Actually, it can be referred to as the historical process of cultural assimilation of Serbs under the influence of Catholic Church and Vatican policies throughout the processes of *unijacenje*, and then croatization and latinization.

The process of artificial ethno-genesis of Croats practically started in 11th century as Serbs were largely forced into the Catholicism in the regions of Konavle, Dubrovnik, Dalmatia, Lika, Gorski Kotar, Slavonia, Istria... and it continued through the processes of croatization and latinization, which escalated in mid 19th century and have been actual ever since. The aforementioned

Републике Хрватске.

Поменути процеси имали су различит интензитет у различитим историјским околностима. Познати српски историчар Ј. Радонић у монументалном дјелу *Римска курија и јужнословенске земље од XVI до XIX вијека* хронолошки анализира вријеме, простор, интензитет и позадину наведених процеса, придајући посебну пажњу утицајима политике Ватикана на српски етнички простор. На основу студиозног проучавања обимне историјске грађе, исти аутор наводи низ догађаја који артикулишу добро смишљен и организован рад Римокатоличке цркве на унијаћењу Срба у простору данашње Републике Хрватске (Радонић, 1950, стр. 4, 39–41, 43–44, 57–58, 60, 73–77, 191–196, 207, 212–217, 225–228, 338–339, 405–406, 411–414, 487–489, 607–608, 687–688).

Процес превођења православног становништва на унију почео је одмах након раскола Хришћанске цркве, 1054. године, а интензиван је након контрареформације и Црквеног сабора у Тријенту 1540. године. Основана је Конгрегација за пропаганду (*Congregatio de propaganda fide*) која посебну пажњу ставља на српски етнички простор и која унији покушава привести Пећку патријаршију и Цетињску митрополију. И поред тешког положаја, српски клер успјева одољети овим покушајима Конгрегације, захваљујући прије свега доброј унутрашњој организацији. Међутим, у простору Далмације, Лике, Славоније, Барање, Истре, Крањске..., процес интензивног досељавања српског етноса паралелан је са снажним радом католичког свештенства, које на све начине покушава поунијатити, а затим и покатоличити српско становништво. Отежава се рад православног свештенства, онемогућава се продор руских црквених књига, покушава се већи број Срба мобилисати у унијатско свештенство, а врши се и насилно унијаћење (*ibidem*).

Средином XIX вијека, утемељено на идејама и акцијама илирског покрета, екстремних хрватских политичара и католичке цркве, интензивира се процес кроатизације, у

factors of croatianization and latinization of the Serbian ethnos in the area of modern Croatia were accompanied by the political impact of extreme Croatian geo-politicians and political parties in late 19th century, along with the ideas of NDH (Independent State of Croatia) and also the modern Republic of Croatia.

Depending on the historical circumstances, the aforementioned processes varied in their intensity. In his colossal work *Curia Romana and South-Slavic countries from 16th to 19th century*, J. Radonjić, a well-known Serbian historian, chronologically analyzed the time, space, intensity, and background of those processes, paying most attention to the impact that Vatican policy had on the Serbian ethnical space. Based on the thorough study of vast historic data, the same author mentioned a range of events that articulated a well-planned and organized work that the Catholic Church had performed in order to assimilate Serbs in the region of modern Republic of Croatia (Радонић, pp. 4, 39-41, 43-44, 57-58, 60, 73-77, 191-196, 207, 212-217, 225-228, 338-339, 405-406, 411-414, 487-489, 607-608, 687-688).

The practice of transferring Serbs into Catholic union started in 1054, right upon the Christian Church schism, and gained larger intensity after the counter-reform and the 1540 Council of Trent. The Propaganda Congregation (*Congregatio de propaganda fide*) was founded, pointing out the Serbian ethnic space and trying to join the Patriarchate of Pec and Metropolitan of Cetinje under the umbrella of Catholicism. Despite its difficult position, Serbian clergy managed to fight the attempts of Congregation, above all due its good inner organization. Nevertheless, in Dalmatia, Lika, Slavonia, Baranja, Istria, Kranjska Gora..., the intensive immigration of Serbs was followed by concentrated operations of Catholic clergy, who, by all means, aimed at bringing Serbs under the Catholic reign and finally Latinize them in full. Orthodox clergy had ever more difficulty performing their tasks as Russian church

ком се претходно поунијађено и покатоличено српско становништво покушава прогласити Хрватима. Ј. Илић, анализирајући наводе бројних страних путописаца, државних статистичара и научника, наводи да се „Хрвати налазе у врло малом броју у Босни, Херцеговини, Далмацији, Славонији, па и у Истри. Подручје Хрвата лоцира се уз словеначку границу, од Горског котара, преко Загреба, до мађарске границе. Припадника римокатоличке вероисповести има, али нема Хрвата. Римокатолици тих подручја углавном су сматрани Србима“ (Илић, 1993, стр. 31). Да се римокатолици наведених простора нису осјећали Хрватима говори и чињеница да је у Далмацији средином XIX вијека постојала велика одбојност тамошњих католика према сврставању у хрватску етничку групацију. Слично је стање било и у Славонији (Костић, 1990, стр. 140–152). Из наведеног закључујемо да штокавско становништво у простору данашње Хрватске највећим дијелом припада српском етносу.

Друга половина XIX и почетак XX вијека обиљежавају екстремни хрватски националистички политичари Еуген Кватерник, Анте Старчевић, Јосип Франк и други, који уз изражен утицај католичког клерикализма шире идеју католичења и кроатизације. Од тада је католички клерикализам почео да прожима све поре живота хрватског народа и да добија све значајније особине антисрпства и антиправославља. Поступно је нестајало Срба-католика услед све агресивније и свеобухватније кроатизације (Илић, 1993, стр. 44).

Кључни догађај на разбијању српског етничког корпуса у простору данашње Хрватске и кроатизацији истог, несумњиво је Свехрватски католички конгрес одржан у Загребу 1900. године. Наведени скуп водио је надбискуп Ј. Штадлер, одржавши и програмски говор о идентификацији **хрватства са католичанством**. Покренут је велики број клерикалних листова, од којих су се по загрижености и екстремизму нарочито истицали *Хрватство*, *Дан*, *Хрватска стража*, *Врхбосна*, *Католички лист* и други. Временом су отпори ју-

books were hard to provide. Furthermore, there were massive attempts to recruit Serbs into Catholic clergy and people were violently forced into the union (ibidem).

In mid 19th century, the ideas and actions of the Illyrian movement, extreme Croatian politicians and the Catholic Church intensified the process of croatianization trying to proclaim Serbian population (previously forced into catholicism) as Croats. Having analyzed the writings of many foreign itinerary writers, state statistics and scientists, J. Ilic said that “Croats are only few in Bosnia, Herzegovina, Dalmatia, Slavonia, and Istria. The typical Croatian region is bound to Slovenian borderline, from Gorski Kotar across Zagreb all the way to the Hungarian borderline. There are evident members of Catholic Church but no Croats whatsoever. Roman Catholics living in the region were mainly considered as Serbs” (Ilic, 1993, pp. 31). The fact that in the mid 19th century Dalmatia there was a strong dislike of Catholics, who considered themselves as Croats, witnesses that those Roman Catholics did not feel as Croatian. The situation was similar in Slavonia (Костић, 1990, pp. 140-152). Thus, we may infer, based on the aforementioned facts, that Stokavian population on the soil of modern Croatia mostly belongs to the Serbian ethnos.

Late 19th and early 20th centuries were marked by the extreme Croatian nationalist politicians Eugene Kvaternik, Ante Starcevic, Josip Frank, and others, who spread the ideas of Catholicism and croatianization influenced by Catholic clergy. Ever since, Catholic clergy has become a part of everyday life of Croats attaining anti-Serbian and anti-Orthodox character. Due to more and more aggressive croatianization, members of Serbian Catholic population were fewer and fewer (Илић, 1993, pp. 44).

The key event that scattered the Serbian ethnic corpus in modern Croatia was the All Croatian Catholic Congress held in Zagreb in 1900. The assembly was run by Archbishop J. Schtadler, who gave a speech on **Croatian**

гословенски оријентисаних интелектуалаца утихнули, а клерикалци су изградили велику политичку моћ и утицај, уживајући потпуну аустријску и ватиканску подршку (Novak, 1948/1986).

Процеси католичења и кроатизације кулминацију доживљавају почетком Другог свјетског рата, када руковођећи екстремном идеологијом и клерофашизмом усташке власти врше геноцид над Србима. Идеја је била да се Срби побију, протјерају и покатоличе, а самим тим и кроатизују. Чувени хрватски историчар В. Новак у капиталном дјелу *Magnum Crimen* на основу анализе низа историјских извора и архивске грађе, на преко 1200 страница текста објашњава утицај клерикализма на наведене догађаје у првој половини XX вијека. Посебно поглавље под називом *Терор и католичење* издвојено је у смислу анализирања кључних процеса католичења и кроатизације српског становништва настањеног у простору тадашње НДХ (ibidem, стр. 600–804). Сматра се да је у периоду 1941–1945. године покатоличено око 240 000 Срба. (ibidem, стр. 788).

Процес културне асимилације Срба који настањују дијелове простора данашње Словеније траје веома дуго. Срби из Босне, Лике, Далмације и Херцеговине настањују просторе Штајерске, Пивке, Краса, Жумберка, Беле Крајине... у периоду од краја XV до краја XVII вијека. У овим просторима Војне крајине досељено српско становништво назива се ускоцима. Од тренутка њиховог доласка траје процес унијаћења и католичења. Католичка црква је врло темељно приступила овом процесу, уз надзор Ватикана и пуну подршку аустријских власти, а користећи недостатак православног духовног водства и свештенства.

Они ускоци који су се настанили појединачно поред католичког свештенства нису успјели очувати дуго своје вјерске особине. „И у крајевима гдје су се ускоци настанили у већем броју, као по Истри, Пивки и Красу, њихове се верске особине нису могле задржати због опрезног поступања католичког све-

identification with Catholicism. Upon that, many cleric magazines came out of press, the most extreme of which were *Hrvatsvo*, *Dan*, *Hrvatska straža*, *Vrhbosna*, and *Katolički list*. As the time went by, the resistance of Yugoslav-oriented intellectuals came to silence and the clergy gained vast political power and influence due to support from Austria and Vatican (Novak, 1948/1986).

The processes of catholicization and croatianization reached the climax at the beginning of WW II as the Serbs suffered genocide from the *Ustaša* government governed by extreme ideology and cleric-fascism. The idea was to kill, catholicize or banish all the Serbs. In his capital work *Magnum Crimen*, a famous Croatian historian V. Novak explained the impact of clergy on those events in first half of 20th century on more than 1,200 pages. The chapter named Terror and catholicization specifically analyzed the key processes of catholicization and croatianization of Serbian population living in NDH (ibidem, pp. 600-804). There is a belief that around 240,000 Serbs were catholicized in 1941-1945 period (ibidem, pp. 788).

The process of cultural assimilation of Serbs living in modern day Slovenia has lasted for a long time. Serbs from Bosnia, Lika, Dalmatia, and Herzegovina migrated to Styria, Pivka, Kras, Zumberka, Bela Krajina... in period from late 15th to late 18th centuries. The Serbian population who came to this area of Military Border was called *uskoci* and the process of their croatianization and catholicization had lasted ever since they came there. The Catholic Church had taken this matter very seriously with help from Vatican and Austria, using the shortage of Serbian clergy and religious guidance.

Those *uskoci*, who populated the region individually, did not manage to keep their tradition and customs due to actions of Catholic clergy. “Even in areas where *uskoci* lived in large number (Istria, Pivka, and Kras), they could not maintain their religious identity because of careful actions of Catholic clergy.

штенства. Испочетка су им допуштали њихов грчки обред, а корак по корак су се изједначавали у науку римске цркве...“ (Мал, 1924, стр. 147).

Аустријске власти су показивале највише дволичности према Србима. С једне стране су им гарантовале слободу вјероисповјести, док су с друге стране на све начине настојале да „свету унију међу Србима помогну и утврде“ (Гавриловић, 1996, стр. 43). Примјер оваквог дјеловања су идеје царице Марије Терезије чије су унијатске замисли спроводили унијатско-католички бискупи и генерали, угњетавајући, понижавајући и кажњавајући српске свештенике, те отежавајући зидања и поправке православних цркава (ibidem).

Утицај словеначке средине и дјеловање католичког свештенства проузроковало је да су се ускоци, расути по словеначким земљама, поступно већином покатоличили или су примили унијатство и преузели језик старосједилаца. „Од некадашњих ускока на територији данашње Словеније остало је само неколико села у Белој Крајини, где још данас живи српско и делимице православно становништво“ (Перишич, 1997, стр. 3).

Вишевијековни процес културне асимилације Срба у простору Беле Крајине, историјске етнокултурне области Срба у оквирима данашње Словеније, продуковао је њихово „претапање“ у словеначки етнос. Само је у неколико насеља Беле Крајине српско становништво успјело сачувати свијест о етничкој припадности, које у овој области, као и у укупном простору Републике Словеније, данас нема чак ни статус националне мањине.

Вјештачке етногенезе у простору источних српских земаља (источно од Дрине) дале су двије вјештаче етнонационалне форме (Македонце и Црногорце). О њиховом етногенетском развоју и геополитичким посљедицама биће говора у наредним разматрањима.

At first they were allowed to perform Greek rituals, by they were eventually absorbed into Roman Church ceremonials...” (Mal, 1924, pp. 147).

Austrian authorities were most double-faced when it came to Serbs. On one side, they promised and guaranteed freedom of religious beliefs, but on the other, they “used all means to force the Catholic union onto Serbian population” (Gavrilović, 1996, pp. 43). The best example is the ideas of queen Maria Theresa that were enforced by Catholic bishops and generals by humiliating, punishing, and oppressing Serbian priests and depressing the construction and reconstruction of Orthodox churches (ibidem).

The impact of Slovenian surroundings and Catholic clergy eventually made the *uskoci* eventually adopt the local language and Catholicism. “There are only few villages left in Bela Krajina from *uskoci* who once lived in modern Slovenia and the population are partially Orthodox Serbs” (Pirišič, 1997, pp. 3).

Centuries of cultural assimilation of Serbs in Bela Krajina (the historical ethno-cultural region of Serbs in modern Slovenia) eventually *blended* them into Slovenian ethnos. In only few settlements in Bela Krajina did the Serbs manage to keep the idea of ethnical background and nowadays they do not even have the status of a national minority.

The artificial ethno-genesis within the area of east Serbian countries (east from the Drina River) generated two artificial ethno-national forms (Macedonians and Montenegrins). We shall discuss the ethnogeny development and the geopolitical consequences of those two in the chapters to come.

ТЕОРИЈСКИ И ПРАКТИЧНИ
ПРИСТУП НАЦИЈИ С ОСВРТОМ НА
СРПСКИ ИДЕНТИТЕТ И ВЈЕШТАЧКЕ
ЕТНОГЕНЕЗЕ ИЗ ОКВИРА СРПСКОГ
ЕТНОНАЦИОНАЛНОГ БИЋА

Историчари, етнологзи, антропогеографи и научници сличне орјентације имају релативно усаглашене приступе дефиницији појмова: народ, етнос, етногенеза, нација. „Од античких времена постоји континуитет поимања шта је то један посебан народ. Херодот је идентитет Хелена везао за посебан језик, олимпијске богове и политичке слободе. Римски песник Виргил пева да су посебни „*gentes*“ разликовали по језицима, обичајима (ношњи) и оружју (држави) („*variae linguis, habitutam vestis et armis*“). У четвртном веку историчар Амиен Марцелин је разликовао народ „по језику, обичајима и законима“. До данас су сви покушаји дефиниције националног идентитета полазили од те три посебности – језик, обичаји и политичка организација“ (Екмечић, 2007, стр. 4). Познати српски историчар М. Екмечић констатује да се са научног аспекта не може доказати да је нација природна појава коју одликују посебне расне карактеристике. У вези с тим истиче да теоријска дефиниција нације као природне, а не вјештачке творевине, „полази од тога да се природност састоји у дугим процесима трајања стварања посебног идентитета“. У вези с тим истиче мишљење француског историчара Ф. Бродела, који француски идентитет, као природну појаву, објашњава бројношћу и континуитетом живљења на територији Француске, те дугим периодом изградње аграрног друштва, у трајању од два миленијума. Такође, у вези с националним идентитетом Екмечић се позива на историчара Р. Венкуса (Reinhard Wenskus) који појам посебног етничког идентитета, за племена у раном средњем вијеку, веже за „мала језгра традиције“ посебних група. По Венкусу, нација није посебна због расне посебности, него због изграђене свести о посебности. „Он вели да се таква свест посебности могла

THEORETICAL AND PRACTICAL
APPROACH TO THE NATION WITH
REFLECTIONS UPON THE SERBIAN
IDENTITY AND ARTIFICIAL ETHNO-
GENESIS WITHIN THE FRAME OF
SERBIAN ETHNO-NATIONAL BEING

Historians, ethnologists, anthropogeographers, and other scientists within similar fields have all, to some extent, reached an agreement on the definitions of terms such as people, ethnos, ethno-genesis, and nation. “Ever since ancient times, there has been a consistency as of what a single nation is. Herodotus made a connection between the identity of the Hellenic people and a specific language, Gods from the Olympus, and political freedom. The Roman poet, Vergil, wrote poems of different ‘*gentes*’, which differed in languages, customs, and weapons (“*variae linguis, habitutam vestis et arms*”). In 4th century AD, the historian Ammien Marcellin differed peoples based on the ‘language, customs, and laws’. Up to now, all attempt to define a national identity started from three specificities – language, customs, and political orientation” (Екмечић, 2007, pp. 4). A. Екмечић, a well-known Serbian historian, inferred that from the scientific aspect one cannot prove that a nation is natural phenomenon distinguished by specific racial characteristics. Furthermore, he claimed that a theoretic definition of a nation as a natural and not an artificial phenomenon “is based on the natural concept consisting of long-term processes of creating a specific identity”. He also pointed out the thinking of a French historian, F. Braudel, who explained the French identity, as a natural phenomenon, by the number of people continuously living in the territory of France and by the two millennium period of building an agrarian society. As he spoke of the national identity, Екмечић also mentioned the historian Reinhard Wenskus, who had made a connection between the ethnical identity of the Middle Ages tribes and ‘small traditional cores’ of specific groups. According to Wenskus, a nation is not specific due to racial characteristics but rather due to awareness of the specificity. “He said that

изградити у дугом процесу, најмање од три века, и броју становника од најмање сто хиљада једноплемених људи. Они морају имати посебну традицију, или религију и јединствено осећање које их веже и одваја од других“ (ibidem, стр. 5).

Историјска пракса већине земаља у свијету је потврдила да посебности етноса, како материјалне тако и духовне културе, чине претпоставку националног идентитета. Дакле, један од модела нације, а тиме и националне државе, почива на **етносу** – главној компоненти националног бића.

За разлику од *етничког принципа* као основа нације и националне државе, постоји *политичко јединство* као основ нације и модела државе, па се „нација као политичка (социокултурна) заједница дефинише као група људи, често различитог порекла, понекад и расе који заједно живе на одређеној територији и прихватају заједнички идентитет. Јединство нације обично је ојачано заједничким језиком а понекад и заједничком религијом. Под тим појмом се подразумева друштво грађана, обједињених идејом о заједничкој државности. Овај појам је познат још од француског просветитељства, а примењује се највише у државама као што су САД, Француска, Италија и другде, у којима се сви грађани третирају као чланови одговарајуће нације“ (Грчић, 2000, стр. 124).

Сем „природних“ етогених форми и „природних“ нација политичка пракса је изродила и вјештачке етогенезе и вјештачке нације. Оне су специфичност српског историјског, етнокултурног, етнотериторијалног и укупног духовног простора.

Како је нација претпоставка стварању националне државе, то су кроз историјски процес различити интереси подстицали процесе вјештачких етогенеза у окриљу одређених етнокултурних и етнонационалних заједница. Свакако, крајњи циљ подстицаја вјештачким етогенезама, а тиме стварању вјештачких нација, није само стварање нових држава већ употреба новостворених нација и новостворених држава у остварењу крупних геополитичких и геостратешких циљева одређених геополитичких субјеката.

one such awareness of the specificities may have been reached in a long-term process, at least three centuries long, within the number of at least 100,000 people from the same tribe. They must have had a specific tradition, or religion, and a mutual feeling that differed them from others” (ibidem, pp. 5).

The history of most world countries proved that specificities of one ethnos, both material and spiritual, are the basis of a national identity. Thus, one of the models of a nation and a national state rests on the **ethnos** – the key component of a national being.

Apart from the *ethnic principle* as the basis of a nation and a national state, there is also the *political unity* as the basis of a nation and the state model, so “the nation as a political (social-cultural) community is defined as a group of people, often of different background or even race, who live together at the joint territory and accept the common identity. The unity of a nation is usually strengthened by the mutual language, or, sometimes, the mutual religion. This further refers to the community of citizens, gathered by the idea of mutual statehood. The idea has been known ever since the French Enlightenment and is mostly applied in countries such as USA, France, Italy, and others, in which all citizens are treated as members of a certain nation” (Грчић, 2000, pp. 124).

Apart from the ‘natural’ ethnogeny forms and ‘natural’ nations, the political practice generated artificial ethno-genesis and artificial nations. These are typical of the Serbian historic, ethno-cultural, ethno-territorial, and total spiritual space.

The nation being the basis of the creation of a national state, the history marked different interests that prompted processes of artificial ethno-genesis under the umbrella of certain ethno-cultural and ethno-national communities. Admittedly, the final goal of artificial ethno-genesis (and eventually artificial nations) is not only the formation of new states but rather the usage of the newly-formed nations and states in order to achieve major geo-political and geo-strategic aims initiated by certain geo-political subjects.

Српска етнотериторијалност и етнокултурна посебност

Посебност сваког народа претпоставља посебан језик и посебно политичко уређење. „Лингвистичка наука је у XIX веку створила представу о Србима као трећој грани на које се разбио накада заједнички словенски стуб... Словенско раздвајање на руско, пољско и српско крило је претпостављало јако широку територију коју је насељавало свако од та три крила. Од XVIII века је европска лингвистика сматрала да су сви Јужни Словени, укључујући ту и Бугаре, били у овим српским границама (Екмечић, 2007, стр. 5).

Основни фактор српског идентитета је српски језик штокавског дијалекта. Кроз историју, и данас, овај се језик простире од „западне Бугарске до Копра у Истри. У десетом веку је Константин Порфирогенит раздвајао Србе и Хрвате, као исти народ, по рекама Цетини у Далмацији, па Имота и Плива у унутрашњости. Други средњовјековни писци су сматрали да је у великој сеоби српски народ населио подручје Далмације, тада сматран земљом од јадранске обале до Драве на северу. Различити фактори су утицали да се на том простору није развио један српски етнички идентитет. На првом мјесту је то припадност различитим државама. У XV веку, пре турског освајања, тај простор је везан за Босну, Србију, целу унутрашњу Далмацију, Славонију, део касније Војводине, Црну Гору и Косово са Метохијом. Појам Старе Србије је везан за североисточну Македонију, најпре до Скадра, а потом до Шар-планине. У житију деспота Стефана Лазаревића, Константин Филозоф вели да је он владао „земљом Срба“ од Далмације до Дакије. То би више био доказ да се није знала права етничка граница Срба, него да је постојала. У документима о историји Срба у Угарској, које је у више књига објавио Славко Гавриловић, види се да се у целом том раздобљу до краја XVIII века на подручју Угарске разликују „Раци православни“ од „Раца католичких“. Свест да су они један народ називан рашким именом је увек

Serbian ethno-territoriality and ethno-cultural specificity

A specific language and political orientation are the basis of each people's specificity. "19th century linguistics produced an idea of Serbs being the third fraction of the former Slavic unity... Breaking the Slavs down into Russian, Polish, and Serbian wings meant a vast territory covered by all three branches. Ever since 18th century, European linguistics has thought of all South Slavs, including Bulgarians, to be within Serbian boundaries" (Екмечић, 2007, pp. 5).

The Serbian language of Stokavian dialect is the ground basis of the Serbian identity. Throughout history, and even nowadays, this language was used all the way from "west Bulgaria to Kopar in Istria. In 10th century, Constantine Porphyrogenetos marked a boundary between the Serbs and Croats, as one people, down the Cetina River in Dalmatia and the Imot and Pliva Rivers inland. Other medieval writers thought that, during the Major Migration, Serbs inhabited Dalmatia, which back then covered the area from Adriatic coast to the Drava River in north. Various factors caused not even single Serbian national identity to develop in the area. First, there was the fact that people living there belonged to different states. In 15th century, before the Turkish invasion, that area was divided between Bosnia, Serbia, whole of inland Dalmatia, Slavonia, and later parts of it belonged to Vojvodina, Montenegro, ad Kosovo and Metohia. By definition, Old Serbia ranged from north-east Macedonia, first down to the Skadar Lake, and then down to the Sarplanina Mountain. In despot Stefan Lazarevic's chronicles, Constantine the Philosopher said he had ruled 'the country of Serbs' from Dalmatia to Dacia. It proved that there was no real ethnic borderline of the Serbs rather than it proved that the estate had existed whatsoever. Documents on the history of Serbs in Hungary, published by Slavko Gavrilović on several occasions, we can see that by the end of 18th century in Hungary there was a difference between the *Orthodox Rascians* and *Catholic Rascians*. The idea that

присутна, као што је присутна верска разлика у те две гране“ (ibidem, стр. 6). Вјерско раздвајање једног народа (рашког) на два, православне и католичке конфесије, утирало је пут стварња новог етнонационалног идентитета – хрватског. Зато је апсолутно нетачна теорија да су посебне цркве раздвојиле Србе од истородних Хрвата. Напротив, католичка црква подијелила је само Србе (ibidem, стр. 7).

У режији Ватикана и католичке цркве, процес унијаћења, а затим католичења и кроатизације, вијековима се одвијао, различитим интензитетом, у свим дијеловима српског етничког простора (Босни, Херцеговини, Далмацији, Славонији, Црној Гори, Војводини, Белој Крајини, Старој Србији...). Упоредо с поменути процесима, српски етнокултурни простор захватио је и процес исламизације. Посљедице овог процеса оставиле су дубоког трага у конфесионалној, а у новије вријеме, етничкој и националној структури становништва свих српских земаља у оквиру простора бивше Југославије, посебно у Босни, Херцеговини, Рашкој области, Црној Гори и Македонији.

Различити политички и културни системи у оквиру српског историјског и етничког простора (турско-оријентални и аустро-угарски, доминантно католички) снажно су утицали на разбијање свијести о етнокултурном и етнонационалном јединству српског народа. Културном асимилацијом (вјерском и језичком), политичким и осталим средствима дјеловања, поменути колонијални системи снажно су утицали на разбијање српског етнокултурног и етнотериторијалног јединства, на његову бројност, на могућност утицаја српске православне цркве и сл. Паралелно с тим, они су подстицали процесе вјештачких етногенеза као претпоставку стварања вјештачких нација и на тој основи настанка нових националних држава.

they were a single people called Rascians has been present ever since as much as the idea that they separated through religious beliefs” (ibidem, pp. 6). The religious separation of the Rascian people into two fractions – Orthodox and Catholic – set a clear path down to creating a new ethno-national identity – Croats. Therefore, the theory that separate confessions divided Serbs from homogenous Croats is absolutely wrong. On the contrary, Catholic Church only separated the Serbs (ibidem, pp.7).

Directed by Vatican and the Catholic Church, the process of *unijacenje*, and then latinization and croatianization, had been going on for centuries in all parts of Serbian ethnic space (Bosnia, Herzegovina, Dalmatia, Slavonia, Montenegro, Vojvodina, Bela Krajina, Old Serbia, etc.) varying only in intensity. Simultaneously with those processes, Serbian ethno-cultural space suffered the process of islamization. Consequences of that process left deep marks on confessional, and lately, ethnic and national structure of population within all Serbian countries of ex-Yugoslav territory, especially in Bosnia, Herzegovina, Raska region, Montenegro, and Macedonia.

Various political and cultural systems within the frame of Serbian historic and ethnic space (Turkish-oriental, Austro-Hungarian, and dominantly Catholic) had a strong impact on scattering awareness of ethno-cultural and ethno-national unity of the Serbian people. Cultural assimilation (both religious and linguistic), political and other means of action used by the colonists all largely influenced the Serbian ethno-cultural and ethno-territorial space, its strength, and impact of the Serbian Orthodox Church. Furthermore, the colonial forces supported the processes of artificial ethno-genesis, which were the basis for creating artificial nations and new nationalist states.

Етногенеза Македонаца

Крупан допринос познавању македонског етноса и македонских Словена дала су проучавања Ј. Цвијића, те бројних истраживача са поља етнологије, антропогеографије, историје...

„Иако се није посебно залагао за концепт српске државе на етнотериторијалном и етнонационалном принципу, Цвијић се из круга неких географа са бившег југословенског географског простора, углавном Албанаца са Косова и Метохије (Хивзи Ислами, Реџеп Исмаили), и не само њих, оптужује за необјективан приступ научним фактима... Примједбе претходно поменутих и њима сличних „објективних“ истраживача, као што је њемачки балканолог Густав Вајганди, који је рекао да су Цвијићева дјела „једнострана и тенденциозна“ не заслужују више простора. Међутим, велики број оцјењивача научног дјела Ј. Цвијића, како страних тако и српских, изнио је сасвим супротна схватања, оцијенивши га оригиналним и научно утемељеним... Цвијићева истраживања, прије свега антропогеографска и етнографска, дефинисала су етнички и духовни простор српског народа у оквиру Балканског полуострва. У познатом дјелу написаном на француском језику „La Peninsule balkanique“ (1918), преведеним 1922. године на српски језик, Цвијић је, у оквиру опсежних и веома сложених проучавања која излазе из оквира географског детерминизма и Рацелове антропогеографије, веома јасно дефинисао српске земље и српски етнос различитих група и варијетета, од Словеније до Македоније. На принципу етнотериторијалности Срба, при том доказујући етногенезу Македонаца, Црногораца, што се односи и на данашње Бошњаке“ (Гњато, Гајић, Вујадиновић и Станојевић, 2011, стр. 41–42).

Данас, изграђена самосвијест о националној посебности Македонаца производ је сложених историјских и етнокултурних процеса развоја и новијих приступа у рјешавању националног питања у оквиру простора бивше СФР Југославије. У суштини ради

Ethno-genesis of Macedonians

Studies of Jovan Cvijić and other researchers within the field of ethnology, anthropogeography, and history largely contributed to the knowledge about Macedonian ethnos and Macedonian Slavs...

“Although he did not solely advocate the concept of Serbian state based on its ethno-territoriality and ethno-national principle, Cvijić accused some ex-Yugoslav geographers, mostly those Albanians coming from Kosovo and Metohia (Hivzi Islami, Rejep Ismaili), to have used non-objective approach to scientific facts... We shall provide no more space in this paper to notes by those and some other ‘objective’ researchers, such as Gustav Vajgandi, a German Balkanologist, who had said that Cvijić’s work was ‘one-sided and partial’. Nevertheless, numerous reviewers of his work, both local and foreign, provided different opinions marking his efforts as original and scientifically based... Cvijić’s researches, mostly those within the fields of anthropogeography and ethnography, defined the ethnic and spiritual space of the Serbian people within the Balkans. In his famous paper written in French named “La Peninsule Balkanique (1918) - translated into Serbian in 1922 – Cvijić clearly defined Serbian countries and Serbian ethnos of various groups from Slovenia all the way to Macedonia (performed on the basis of a thorough study, going beyond the framework of geographic determinism and Ratzel’s anthropogeography). On the principle of Serbian ethno-territoriality, he proved the ethno-genesis of Macedonians and Montenegrins, which may nowadays be applied to Bosnians as well” (Гњато, Гајић, Вујадиновић и Станојевић, 2011, pp. 41-42).

In modern times, the self-awareness of national specificity of the Macedonians is a product of complex historic and ethno-cultural processes and recent approaches to solving the national matters within the region of ex-SFR Yugoslavia. Essentially, it is about the long-term process of ethno-genesis of the Macedonian Slavs. This population, according

се о дугом процесу етногенезе македонских Словена. Ово становништво је, према студиозним истраживањима Цвијића, „примило и сачувало од претходних генерација поглавито антрополошке особине (уколико нису укрштањем са странцима измењене) и неке старе етнографске одлике. Али оно није еволуционирало у погледу историјских традиција и одређене националне свести, већ је остало у маси архаично-словенско, аморфна словенска маса са доста примеса старе византијске цивилизације. Немајући историјско-националне свести, та словенска маса није била ни српска ни бугарска (Цвијић, 1991а, стр. 153).

Цвијић напомиње да „нигде у Европи нису народности тако измешане као у Македонији, особито у јужној Македонији. Даље, има прелаза и претапања једне народности у другу... Македонско етнографско питање је дакле једно од најтежих и најзаплетенијих.“ (Цвијић, 1991б, стр. 243). Етногенеза данашњих Македонаца изразито је сложен процес артикулисан различитим историјским, културолошким и геополитичким околностима. Несумњиво, Цвијићевим истраживањима је доказано да основу македонске етничке групе чине „македонски Словени“, флотантна маса без изражене свијести о етничкој припадности.

Простор данашње БЈР Македоније дијелом припада српском етно-националном простору. Тако нпр. скопска и тетовска област припадају простору Старе Србије, из чега се може закључити да већина данашњих Македонаца поменутог простора има српско поријекло, а неки се још увјек тако осјећају.

На генезу Македонаца значајно су утицали културни трагови српске средњовијековне државе. То доказује присуство српских традиција у македонској народној свијести (приче, пјесме и казивања о Боју на Косову, Немањићима, кнезу Лазару...). Истражујући становништво Старе Србије и Македоније Цвијић је записао: „Има и сада доста потомака старих македонских породица које себе нису никада друкчије сматрале него као Србе“ (Цвијић, 1991а, стр. 155).

to Cvijić's extensive studies, “adopted and kept anthropologic characteristics and some ancient ethnographic uniqueness from the previous generations (unless those characteristics altered due to mixing with foreign peoples). Nevertheless, there was no evolution regarding historic tradition and national awareness, but the Slavic mass kept its archaic-Slavic amorphous nature with a lot of mixture of old Byzantine civilization. Not having any historic-national awareness, that Slavic population mass was neither Serbian nor Bulgarian” (Цвијић, 1991а, pp. 153).

Cvijić mentioned that “nowhere in Europe are the nations so mixed as in Macedonia, especially south Macedonia parts. There is also much blending between peoples...so the Macedonian ethnographic issue is one of the most complex” (Цвијић, 1991б, pp.243). The ethno-genesis of modern day Macedonians is an extremely complex process articulated through various historic, cultural, and geopolitical circumstances. There is no doubt that Cvijić's research proved that the core of the Macedonian ethnic group is made of ‘Macedonian Slavs’, a open mass with no bold awareness of ethnical affiliation.

The area of modern FYR Macedonia partly belongs to the Serbian ethno-national space. For instance, the regions of Skopje and Tetovo belong to the area of Old Serbia, from which we may infer that most modern Macedonians of these two regions is of a Serbian origin and some of those people still feel that way.

The genesis of the Macedonians was influenced by the cultural traces of Serbian medieval state. A proof might be the presence of Serbian tradition within the Macedonian folklore (stories and poems about the Kosovo battle, the Nemanjić dynasty, grand duke Lazar, etc.). As he performed a research on the population of Old Serbia and Macedonia, Cvijić wrote down that “there were still many descendants of old Macedonian families who never thought of themselves as anything else but Serbian” (Цвијић, 1991а, pp.155).

Међу најпризнатијим истраживачима етничких проблема Македоније у првој половини двадесетог вијека преовладава мишљење да етничка посебност Македонаца није произашла из главних елемената „природно“ генерисане нације (језик, територијални континуитет, посебна црква, етнички континуитет, државност), већ из специфичности духовне и материјалне културе (обичаји, фолклор, етномузикологија, народна предања, језик...) као историјски амалгам различитих култура и политичких система. Уствари, све до периода социјалистичке Југославије у којем добијају статус нације, Македонци су представљали аморфну, флотантну и архаичну масу и „народ у стварању“ (Цвијић, 1991б, стр. 245).

Угледни српски географ, М. Васовић каже: „Цвијић није имао среће да види све оно што је трудољубиви македонски народ постигао у борби за своју еманципацију – развита књижевног језика и сопствене књижевности, отварање македонског универзитета и свих врста школа, оснивање Македонске академије наука, а надасве оснивање македонске државе у саставу СФРЈ“ (Васовић, 1991, стр. 13). Ипак, мишљења смо да М. Васовић занемарује чињеницу да су сви наведени елементи македонске нације производ политичког рјешавања македонског питања у бившој социјалистичкој Југославији. Ове чињенице ни у ком случају не оспоравају право народа на изјашњавање и самоопредељење. Но, и након добијеног статуса нације, те након споразумног „раздруживања“ са бившом Југославијом, Македонију данас потресају бројна геополитичка питања, међу којима у први план стављамо име државе – Македонија, и у вези с тим односе са сусједном Грчком која оспорава такав назив. У вези с етничким проблемима истичемо и непримјерен положај и статус Срба, немогућност етнонационалног изражавања и обезбјеђења одговарајућих права која статус подразумејева. У новоформираној држави, у циљу јачања македонског националног бића, српском становништву нису призната ни мањинска национална права, доведено је у питање вишевијековнео дје-

The most distinguished reviewers of Macedonian ethnic issues in the first half of 20th century believed that the Macedonian ethnic specificity had not come out from the key elements of a ‘naturally’ generated nation (language, territorial continuity, church, ethnic continuity, statehood) but it had rather come out from a specific spiritual and material heritage (customs, folklore, ethnomusicology, folk tales, language, etc.) as a historic amalgam of different cultures and political systems. Actually, only during the period of socialist Yugoslavia did they get the status of a nation. Up to then, Macedonians were an amorphous, open form, archaic mass and ‘nation in formation’ (Цвијић, 1991b, pp.245).

M. Vasović, a distinguished Serbian geographer, said that “Cvijić did not live to witness everything that the pain-staking Macedonian people managed to achieve through their effort to emancipate – the standard language and their own literature, Macedonian university and many other schools, Macedonian Academy of Sciences, and, finally, their own state within SFRY” (Васовић, 1991, pp. 13). Still, we believe that Vasović neglected the fact that all those elements of the Macedonian nation were a product of political solutions to the Macedonian matter within former SFR Yugoslavia. Admittedly, those facts do not challenge a right of a people to self-determination and destination. On the other hand, even upon gaining the status of a nation and parting from former Yugoslavia, Macedonia today suffers many geopolitical problems, among which the largest one is the issue with neighboring Greece and the name of the country that is being disputed. When it comes to ethnic problems, there is the inappropriate status of the Serbs, their inability to express themselves on ethno-national grounds and gain the right they should have. In order to strengthen the Macedonian national identity, the newly-formed state did not acknowledge Serbs as a national minority and jeopardized

ловање аутокефалне српске православне цркве у простору данашње Македоније, српско православно свештенство изложено је прогону, „проглашена“ је тзв. Македонска православна црква и сл. Ова и слична питања, поред тога што угрожавају културни живот и духовне потребе преосталог српског етноса, нарочито у Скопској Црној Гори и Кумановској области, додатно оптерећују односе између Србије и Македоније.

Етногенеза Црногораца

Стварање црногорске нације еклатантан је примјер разбијања српског етноса и српског националног бића. Процес вјештачке етногенезе Црногораца изведен је из окриља српског етноса и српског националног бића. Посљедица је историјских и савремених геополитичких прилика у којима се развијао и развија српски етнонацион у припадајућем простору. Коначну форму, процес вјештачке етногенезе Црногораца добио је у социјалистичкој Југославији, формирањем црногорске нације.

Битну претпоставку етногенези Црногораца дала је одлука Берлинског Конгреса (1878), којом се дио српског историјског и етнокултурног простора, познат под географским називом Црна Гора, проглашава независном и међународно признатом државом.

Црна Гора се у историјским изворима помиње први пут у доба српског краља Милутина (XIV вијек). Неки истраживачи сматрају да је име постојало и раније, с тим да је оно означавало једну област или подручје у средњовјековној држави Зети (Дробњаковић, 1960, стр. 107). Етнолошка и историографска истраживања, посебно у првој половини двадесетог вијека, показала су да је Црна Гора добила име по густим шумама, којима је некад била покривена, а да је становништво добило име по називу земље [ibidem, стр. 107]. Очито, појам Црногорац има географско а не национално значење.

Чувени српски антрополог и етно-

centuries of autocephalous Serbian Orthodox Church by prosecuting Serbian clergy and declaring so-called Macedonian Orthodox Church. These and many other similar matters burden the mutual relations between Serbia and Macedonia and jeopardize the cultural life and spiritual needs of the Serbian ethnos living there.

Ethno-genesis of Montenegrins

The creation of the Montenegrin nation is an example of braking down the Serbian ethnos and Serbian national being. The process of artificial ethno-genesis of Montenegrins is a product of Serbian ethnos and national being whatsoever. It is the consequence of both historic and modern geopolitical environment in which Serbian ethnos developed and still is developing within the adequate space. The process of artificial ethno-genesis of Montenegrins reached its final form during socialist Yugoslavia as the nation of Montenegrins was formed.

A relevant basis for the ethno-genesis of Montenegrins was the decision of the Berlin Congress (1878), which declared the independency and international recognition of the Serbian historic and ethno-cultural space, geographically known as Montenegro.

The historic sources first mentioned Montenegro during the reign of Serbian king Milutin in 14th century. Some researchers believe that the name had existed even before referring to a region within the medieval state of Zeta (Дробњаковић, 1960, pp. 107). The ethnologic and historic-geographic researches, especially during the early 20th century, indicated that Montenegro was named after many dense forests that once had covered the area, and the population was named after the country (ibidem, pp.107). Obviously, the notion of Montenegrin is of a geographic and not national origin.

J. Erdeljanović, a famous Serbian anthrop

лог Ј. Ердељановић детаљно се бавио проучавањима простора српских земаља, посебно Црне Горе. Он, у односу на данашњи географски простор Црне Горе и њене данашње границе, дефинише „праву“, односно Стару Црну Гору, која обухвата четири нахије: Катунску, Ријечку, Љешанску и Црмничку. Ова чињеница упућује на закључак да је Црна Гора одлуком Берлинског конгреса, поред тога што је проглашена државом, своје границе проширила на рачун осталих српских земаља, нарочито Херцеговине (Ердељановић, 1926/1978, стр. 456–457). Практично, границе Црне Горе, одређене Берлинским конгресом, потврдио је и политички режим бивше СФР Југославије, и на тај начин утврдио пут њеној данашњој „самосталности“.

Наводна етничка посебност Црногораца један је од аргумената којим неки спољни и унутрашњи политички субјекти покушавају оправдати природност генезе црногорске нације. Истина, црногорски етнос посједује одређене специфичности, али су оне локалног карактера и одраз географске средине, њених природних и друштвених чинилаца. У осталом, етнокултурне специфичности су обиљежје свих дијелова српског етничког простора и српских земаља (Беле Крајине, Лике, Далмације, Баније, Кордуна, Босне, Херцеговине, Славоније, Барање, Војводине, Шумадије, источне Србије, КиМ, Старе Србије, Македоније). Оне се јасно виде у језику, нарочито дијалекту, култури живљења, елементима духовне и материјалне културе, етнопсихичким особинама и сл.

Етничку специфичност Црногораца илуструје дефиниција: „Црногорци су увијек били окренути себи и рекло би се да су самозадовољно уживали у извјесном изолационизму...“ (Станојевић, 1975, стр. 4). Оваква изолованост дијелом је последица природне средине, нарочито рељефа. Изолованост је претпостављала јачу везу и са природном средином и већи степен очуваности архаичне културе.

Као што је то случај данас, и у средњовековним приликама српски етнос је био раз-

geographer and ethnologist, studied in details the area of Serbian countries, especially Montenegro. Unlike the modern geographic area of Montenegro and its borders, he defined the ‘real’, i.e. Old Montenegro, which covered four counties – Katun, Rijeka, Ljesan, and Crmnik. That fact implies that the decision of the Berlin Congress not only gave Montenegro its independency but it also expanded the borders affecting other Serbian countries, especially Herzegovina (Ердељановић, 1926/1978, pp. 456-457). So practically, the borders of Montenegro set by the Berlin Congress were later confirmed within the political regime of SFR Yugoslavia, setting a path to its modern day ‘independency’.

The alleged ethnic specificity of Montenegrins is one of the arguments used by both foreign and local political subjects in order to justify the nature of genesis of the Montenegrin nation. Admittedly, the ethnos of Montenegrins does hold certain specificities, but their nature is local and expresses solely the geographic environment with its natural and social factors. Besides, ethno-cultural specificities are typical of all parts of Serbian ethnic space and countries (Bela Krajina, Lika, Baranja, Dalmatia, Banija, Kordun, Bosnia, Herzegovina, Slavonia, Baranja, Vojvodina, Sumadija, east Serbia, Kosovo and Metohia, Old Serbia, Macedonia). Those specificities can be clearly noticed in the language, especially the dialects, the culture of living, elements of spiritual and material heritage, ethno-psychological traits, etc.

The ethnic specificity of the Montenegrins is illustrated by the definition: “Montenegrins have always been self-absorbed and one may say they have always enjoyed some sort of isolation...” (Станојевић, 1975, pp. 4). This type of isolation is partly a consequence of the natural surrounding and the relief. Furthermore, the isolation led towards the stronger connection with the nature and preserved the archaic culture to a larger extent.

As it is nowadays, in the medieval times the Serbian ethnos was scattered into several

бијен на неколико засебних српских државица. Једна од њих била је Дукља. У бити, црногорска државност веже се за Дукљу, а касније Зету – прво српско краљевство.

Формирање националних држава у Европи почело је крајем XVIII вијека. У то вријеме, етничка припадност Црногораца српском национу била је неупитна. Почетком XIX вијека, у вријеме српске револуције, Црногорци на дјелу исказују своју националну припадност. „У устанак су биле укључене све српске земље и њихов циљ је био уједињење двије старе српске државе – Црне Горе и Србије, које је ометано интересима великих сила“ (Лековић, 2004, стр. 125). Дакле, неупитно је да су Црногорци и Срби један народ, као и то да су кроз историјски процес стварали и губили посебне државе, уједињавали се и формирали заједничку државу, поново је разграђивали и сл.

Кроз историјски развој, однос Црногораца и Срба у Херцеговини био је посебно близак. Овдје се у потпуности ради о јединственом народу. Црна Гора и Херцеговина су идентичне – једна земља, један народ, само вјештачки подијељен и предвојен. Црногорци и Херцеговци су, као Срби, најпреданији националном питању. У вријеме српске револуције, као крајњи циљ, имали су уједињење и ослобођење цијелог Српства (ibidem, стр. 126).

Приликом анексије Босне и Херцеговине Црногорци још једном доказују своју припадност српском национу. В. Илинчић (2009) анализира говор књаза Николе под називом „Живјела Србија“ (септембар 1908. године), у коме црногорски владар потресен анексијом Босне и Херцеговине, између осталог каже „...двје слободне земље Србинове не смију ни једнога дана силазити са куле мотриље, с које гледају Српство и стражаре над његовом судбином. Црна Гора и Србија су двије земље, али један народ, једна душа и једна снага“ (Илинчић, 2009, стр. 316). Да се не ради ни о каквој етничкој нити етнонационалној посебности Црногораца, већ о вјештачкој етногенези, упућује потез црногорског суверена Нико-

separate Serbian states. One of those was the state of Duklja, and the statehood of Montenegro is essentially connected with Duklja, and later on, with Zeta – the first Serbian kingdom.

In late 18th century, there was a major process of formation of national states Europe wide. In that time, the Montenegrin ethnos belonged to the Serbian nation beyond any doubt. In the early 19th century, at the time of Serbian revolution, the Montenegrins displayed their national choice in practice. “The revolution included all Serbian countries and the main goal was to unite two old Serbian countries – Serbia and Montenegro, but the process was suppressed by the interests of great political forces” (Лековић, 2004, pp. 125). Therefore, there is no doubt that the Serbs and Montenegrins are one people, who, throughout history, created and lost separate states, united and formed a common state, and then broke it up all over again.

During the course of history, the relations between the Serbs and Montenegrins were the closest in the region of Herzegovina and then we can speak of a same people whatsoever. Montenegro and Herzegovina are identical – one country, one people, only artificially divided. The Montenegrins and Herzegovinians are, like the Serbs, most dedicated to the national matter. During the Serbian revolution, they all had one common goal, which was to get freedom and unity for all Serbian people (ibidem, pp. 126).

As Bosnia and Herzegovina suffered annexation, the Montenegrins once again proved the affiliation to the Serbian ethnos. V. Ilinčić (2009) analyzed the speech given by king Nikola (*Long live Serbia- September 1908*) in which the ruler of Montenegro, affected by the annexation of Bosnia and Herzegovina, said... “the two free countries of the Serbs may not, even for a moment, leave the tower from which they observe all of the Serbian people and should keep guard of their destiny. Montenegro and Serbia are two countries but one people, one soul, and one power” (Илинчић, 2009, pp.316). The fact that the Montenegrin ruler, Nikola, declared the Montenegrin country a

ле, који 1910. године, црногорску државу прогласава краљевством. У образложењу одлуке црногорски парламент наводи да Црна Гора представља континуитет српске средњовјековне државе и државне мисли. Сем тога, Никола је након Првог свјетског рата тежио да своју династију Петровића наметне као владајућу у Краљевини СХС (Петрановић, 1988, стр. 37).

Православно српско становништво Црне Горе, кроз историју, било је под патронатом цетињске митрополије српске православне цркве. Почетком XX вијека црногорски званичници сматрају „цетињску митрополију једином светосавском епископском столицом која је без прекида сачувана, и као таква наслједница Пећке патријаршије“ (ibidem, стр. 37).

Новоформирана „црногорска православна црква“ (2000. године), канонски непризната, производ је интереса неких политичких кругова који су Црну Гору (2006. године) издвојили из заједничке државе са Србијом, и успоставили формалну независност. У исто вријеме, она је механизам дневно-политичких потреба неких политичких кругова и појединача у Црној Гори који предано раде на разбијању српског националног јединства и реализацији геополитичких, геостратешких и културолошких интереса католичанства и водећих земаља тзв. новог свјетског поретка, првенствено САД-а.

Подршка црногорској православној цркви од расколничке бугарске православне цркве, коју је канонска бугарска православна црква прогласила расколничком, на најбољи начин илуструје статус црногорске православне цркве у духовном животу православних народа. Уствари, тог статуса нема, и не може га бити, што упућује на закључак да се ради о њеној епизодној улози и пролазности.

Језик је главно обиљежје етноса и свих нација изведених по основу етничке индивидуалности. У Црној Гори говори се српским језиком и пише српским писмом. Српским језиком и писмом написана су нека од најзначајнијих дјела српске књижевности, као што

kingdom in 1910 indicates an artificial ethno-genesis and not an ethnic or ethno-national specificity of the Montenegrins. In an elaborate of their decision, the Montenegrin Parliament stated that Montenegro is a continuation of the Serbian medieval state and policy. Besides, after WW I, Nikola was trying to impose his dynasty (the Petrovićs) as the supreme one in the Kingdom of SCS (Петрановић, 1988, pp. 37).

The Orthodox population of Montenegro, throughout history, had been under the patronage of Metropolitan of Cetinje, of the Serbian Orthodox Church. In the early 20th century, the Montenegrin officials considered the “Metropolitan of Cetinje as the only Episcopal throne of St. Sava church that had been constant during the history and the heritage of the Pec Patriarchate” (ibidem, pp. 37).

The newly-formed ‘Montenegrin Orthodox Church’ (2000), which holds no canon recognition, is a product of interests of some political circles that separated Montenegro (2006) from the joint state with Serbia, thus giving it a formal independence. At the same time, it serves as a mechanism for daily political needs of some political groups and individuals in Montenegro, who are dedicated to breaking-up the Serbian national unity. These groups and individuals are also aiming at the realization of some geopolitical, geostrategic, and cultural interests of the Catholicism and the leader countries of so-called new world order (USA above all).

The best way to illustrate the status of the Montenegrin Orthodox Church among the spiritual life of Orthodox population is the support they get from the Bulgarian Orthodox Church, which was announced as sectarian by the canon Bulgarian Orthodox Church. Actually, its status does not exist and cannot be valid, which only indicates its temporary role.

The language is the major trait of an ethnos and all the nations derived on the basis of ethnic individuality. The language and alphabet used in Montenegro are Serbian. Moreover, some of the most influential works of Serbian literature

је „Горски вијенац“, дјело црногорског владара Петар II Петровића Његоша, написано 1847. године. Овим је видљиво да Његош у потпуности подржава и прихвата реформисани српски књижевни језик Вука Стефановића Караџића.

Зато, новопроглашени „црногорски језик“ у данашњој Црној Гори, обогаћен са неколико нових књижевних појмова (локализама) и новоформирано „црногорско писмо“, обогаћено са неколико графичких знакова (слова) ни у ком случају не представљају посебан језик нити посебно писмо. Они су сурогат српског језика и српског писма (ћирилице) и саставни дио политичког пројекта црногорске нације, изведене етногенезом Црногораца.

Процес вјештачке етногенезе Црногораца и формирања вјештачке нације довео је Црну Гору до међународног признања и формалне независности.

Етногенеза Бошњака

Етногенеза Бошњака везана је за вишевијековне историјске, геополитичке, цивилизацијске и конфесионалне процесе у простору Балканског полуострва, прије свега данашње Босне и Херцеговине. Ова етничка скупина (Бошњаци) доминантно је изведена из српског етноса. Статус нација добила су 1971. године у форми назива Муслимани, а након 1991. године у форми Бошњаци.

Неколико је кључних историјских процеса који су помогли вјештачко генерисање Бошњака. Први, уједно најзначајни, је исламизација Балканског полуострва, посебно Босне, након османлијских освајања.

Проблематиком исламизације сериозно се бавио познати историчар М. Васић. Он сматра да се, површно, под процесом исламизације подразумева прелазак хришћана у мухамеданску вјеру (у народу процес познат као турчење). Међутим, запажа да је ово далеко сложенији процес, јер се ислам у вријеме отоманског турске на овим просторима није јављао само као религија, већ и као држава и цивилизација. У ок-

were written in Serbian, including ‘Gorski vijenac’ written by the Montenegrin ruler, Petar II Petrović Njegoš (1847). That clearly indicates that Njegoš fully supported and accepted the reformed standard Serbian language of Vuk Stefanović Karadžić.

Hence, the newly-proclaimed *Montenegrin language* of modern Montenegro state – enriched with a few localisms and new graphemes – is, by no means, a special language or alphabet. These two are a surrogate of the Serbian language and alphabet (Cyrillic) being a part of the project of the Montenegrin nation, derived from the ethno-genesis of the Montenegrins.

The process of the artificial ethno-genesis of the Montenegrins and the formation of the artificial nation led Montenegro to the international recognition and formal independency.

Ethno-genesis of Bosnians

The ethno-genesis of Bosnians refers to the centuries of historic, geopolitical, civilization, and confessional processes at the Balkans, mostly those affecting Bosnia and Herzegovina. The ethnic groups of Bosnians are dominantly derived from the Serbian ethnos. They were given the status of a nation in 1971 as they were named *muslimani*, and then in 1991 under the name of Bosnians. The artificial generation of Bosnians was helped by several key historic processes. The first and most relevant is the islamization of the population of the Balkans (chiefly in Bosnia) upon the Turkish invasion.

The well-known historian, M. Vasić, dealt with the issue of islamisation in details. He believed that superficially the process of islamization referred to Christians who had adopted Islam (the folk term used is *turčenje*). Nevertheless, he implied that the process was far more complex because, during the Turkish reign in the Balkans, it indicated not only the religion but also the state and civilization.

виру српског етнонационалног простора процес исламизације се одвијао у фазама различитог интензитета, са различитим посљедицама. Узроци преласка хришћанског становништва на ислам били су бројни. Издвојићемо економске и законске повластице исламизованог становништва, а затим вјерско и правно дискриминисање хришћана. Дискриминација, пореске обавезе, нетолеранција и терор над хришћанима били су дио великог притиска, који је локално становништво требао привести новој религији (Васић, 2005, стр. 14–15). Настојало се приказати, а то и данас неки бошњачки интелектуалци покушавају, да је прелазак на ислам у великој мјери био добровољан. Међутим, томе су супростављене бројне историјске чињенице. У неким случајевима прелазак је био привидно добровољан, али иза њих је стајала незавидна економска ситуација хришћанске популације, али и страховити притисци. „Само преласком на ислам хришћанин је могао промијенити статус и услове живота...“ (ibidem, стр. 16).

Најјачи интензитет исламизације био је у Босни (XVI вијек), за вријеме турског султана Селима I. Преласци на ислам, у неупоредиво мањем обиму, забиљежени су и у осталим српским земљама захваћеним турским колонијализмом. Присуство богумилске секте и немоћ цркве да се одупре утицају ислама у многоструку утицали на интензитет и трајање исламизације, практично све до краја колонијалног периода.

Посљедице исламизације у простору Бивше Југославије су бројне, посебно у простору БиХ, Црне Горе, Србије (Рашке области, Косова и Метохије), те Македоније. Видне су у свим сферама исламско-оријенталне културе, друштвеног живота, политичке праксе и сл.

Ј. Цвијић, становништво које се данас изјашњава у националном смислу као Бошњаци, назива мухамеданцима. Као посебан етнос издваја их само по религијској припадности. Сматра их припадницима „српске расе“, а њихово поријекло ни у једном тренутку не доводи у питање. Етничку посебност мухамеданаца (Бошњака) доводи у везу са религијом ислама, која се значајно инфилтрирала у свијест, начин живота, обичаје и навике исламизованог

Within the framework of Serbian ethno-national space, islamization took place in several phases with different consequences. There were numerous reasons for Christians to have adopted Islam. First, we should point out the economic and legal privileges that Islamic population enjoyed, and then there were the religious and legal consequences that the Christians suffered. Discrimination, taxes, intolerance, terror performed over the Christians were all a part of the great pressure that should have led towards the locals accepting the new religion, i.e. Islam (Vasić, 2005, pp. 14-15). There have been certain attempts to show that the acceptance of Islam was purely voluntary. Nevertheless, many historic facts oppose those attempts. There were some cases of seemingly voluntary acceptance, but the background was the poor financial situation of Christian population accompanied by the horrifying pressure. “It was only the acceptance of Islam that could have helped a Christian change his status and life conditions...” (ibidem, pp. 16).

The islamization was most evident in Bosnia during the reign of Turkish sultan Salem I. There were also other examples of accepting Islam in other Serbian countries that suffered Turkish invasion, but to a smaller extent. The Bogumiles sect and the Church’s inability to resist Islam largely affected the intensity and duration of islamization, which practically was conducted until the end of the colonial period.

The consequences of islamization in former Yugoslavia are vast, especially in Bosnia and Herzegovina, Montenegro, Serbia (Raska region, Kosovo and Metohia) and Macedonia. Nowadays, those are evident in every sphere of Islamic-oriental culture, social life, political practices, etc.

J. Cvijić, referred to the population, who nowadays declare as Bosnians, mohamedians. He only extracts them as a separate ethnos according to the religious affiliation. He thought of them as Serbian people members and did not even once question their origin. The ethnic

становништва.

Колико су чврсто мухамеданци били везани за религију, а не за етничко поријекло, најбоље се види по обиму миграција након Берлинског конгреса, кад напуштају Босне и Херцеговине и масовно одлазе у Малу Азију. У новој средини тешко сналазе, чиме се ипак доказује њихово стварно етничко поријекло и припадност (Цвијић, 1991в, стр. 167).

Долазак Аустроугарске монархије у простор Босне и Херцеговине и успостава режима Бењамина Калаја (1882–1903) изузетно су важни моменти у процесу вјештачке етногенезе Бошњака. Као добар познавалац историје српског народа, Калај проводи политику којом српско становништво Босне и Херцеговине, због бојазни од јачања српског националног покрета, жели одвојити од Србије, а муслиманско становништво БиХ (мухамеданце) од Турске. Ову замисао настоји остварити идејом о стварању „босанске нације“, за шта је нашао подршку у дијелу муслиманског становништва, тј. муслиманском племству, у којем види кључну улогу у стварању и вођењу нове нације (Бошњака).

За вријеме Калаја први пут се јавља теза о богумилском поријеклу муслиманских феудалаца (Краљачић, 2001, стр. 197). Свакако, теза о богумилском поријеклу босанских муслимана требало је да их „одвоји“ од етничког поријекла и подстакне на бржи процес стварања босанске нације.

На све начине Калај сузбија тезу о „Србима трију вјера“ у Босни и Херцеговини, која је у потпуности објективна и прихваћена (Карачић, Шафарик, Миклошић). Појава листа *Бошњак*, чији је оснивач, власник и идеолог Мехмед-бег Капетановић, означила је „дјеловање против национализације Муслимана у смислу прихватања српске, односно хрватске националне идеологије, о стварању расцјепка између Босне и Херцеговине, с једне стране, и Србије и Црне Горе, с друге стране, о популарисању мјера управе... (ibidem, стр. 225). Биљеже се и покушаји стварања „босанског језика“, али без успјеха. Управо на темељима „босанског језика“, лингвистичког сурогата српског језика, Бо-

specificity of Bosnians was connected to Islam exclusively, as it infiltrated the mind, way of life, customs, and tradition of Christians who had adopted Islam at first place.

The strong connection between the mohamedians and Islam (and not their ethnic roots) is clearly illustrated by the migrations upon the Berlin Congress, as they massively left Bosnia and Herzegovina and went to Middle East. They found it difficult to adapt to the new environment, which proved their true ethnic roots and affiliation (Цвијић, 1991в, pp. 167).

The arrival of Austro-Hungarian monarchy in Bosnia and Herzegovina and the regime of Benjamin Kalaj (1882-1903) are pertinent moments for the process of artificial ethno-genesis of Bosnians. As he was well familiar with the history of the Serbian people, his policy was to separate the Serbs from Serbia (for fear of the rise of Serbian national movement) and Bosnians from Turkey. He attempted to conduct his idea by creating a ‘Bosnian nation’, which was further supported by the Moslem population (chiefly their nobility) whom he had thought to have the key role in forming and leading the new nation (Bosnians).

During Kalaj’s regime, the thesis first appeared about the Bogumile origin of Bosnian Moslems (Краљачић, 2001, pp. 197). Certainly, that thesis should have ‘separated’ them from their ethnic background and supported the fast process of creating the Bosnian nation.

Kalaj strongly opposed the thesis on ‘three religion Serbs’ in Bosnia and Herzegovina, which was completely objective and accepted whatsoever (Karadžić, Šafarik, Miklošić). The *Bosnian* magazine, whose founder, owner and ideologist was Mehmed-beg Kapetanović, marked the “action against nationalization of Moslems with reference to accepting Serbian and Croatian national ideologies, causing a clash between Bosnia and Herzegovina on one side and Serbia and Montenegro on the other side, promoting the authorities, etc.” (ibidem,

шњаци данас покушавају формирати сопствени језик (бошњачки), како би ојачали „сопствено“ национално биће и допринијели изградњи унитарне државе на „бошњачким“ националним вриједностима.

Поред вјештачког језика, покушава се обновити средњовјековна босанска црква, а ради се на инкорпорирању „босанске науке“ и „државних школа“ (ibidem, стр. 230–272).

Да се ради о вјештачкој етногенези Бошњака, између осталог, свједоче и званични пописи становништва обављени у Босни и Херцеговини у периоду од Аустро-угарске окупације па све до 1991. године, и непостојаност Бошњака у смислу етничког одређења. Исламизовано становништво се, у пописима из 1879, 1885. и 1895. године, изјашњавало као мухамеданци (у смислу вјерске припадности).

Народност „Муслимани“ креирана је у социјалистичкој Југославији након Другог свјетског рата. Према попису становништва из 1948. године муслиманско становништво, претече данашњих Бошњака, изјашњавали су се као: Срби муслимани, Хрвати муслимани, Македонци муслимани или као неопредељени. Већ, према попису из 1953. године, муслимани се најчешће изјашњавају као „Југословени неопредељени“. Попис становништва бивше Југославије из 1961. године први пут уводи категорију Муслимани у етничком смислу, а попис из 1971. године категорију Муслимани у националном смислу. До распада бивше СФР Југославије, ова етногенетска скупина се изјашњава у националној категорији као „Муслимани“ (Мрђен, стр. 86–87).

Након ратних дешавања у простору бивше СФР Југославије (1990–1995), већина припадника претходно формиране нације (Муслимани), прије свега у простору Босне и Херцеговине, изјашњава се у новој националној одредници – Бошњаци. Разлози су веома једноставни и тичу се политичких интереса, како самих Бошњака тако и спољних политичких фактора који су пресудно допринијели успостави бошњачке нације и „независне“ државе Босне и Херцеговине.

pp. 225). There were also some unsuccessful attempts to create the Bosnian language. It is precisely on the grounds of that language (a surrogate of the Serbian language) that modern Bosnians are trying to form their own language so as to strengthen their own national being and promote a unitary state based on the ‘Bosnian’ national values.

Apart from the artificial language, there were attempt to regenerate the medieval Bosnian church and to incorporate ‘Bosnian science’ and ‘state schools’ (ibidem, pp. 230-272).

The official population census dating from the period of Austro-Hungarian reign up to 1991 and lack of ethnical option for Bosnians both prove that we are talking about the artificial ethno-genesis of Bosnians. The population who suffered islamization declared themselves as mohamedians (with reference to religious affiliation) in 1879, 1885, and 1895 censuses.

The Moslems gained national identity in socialist Yugoslavia after WW II. According to the 1948 census, the Moslem population (the predecessors of modern Bosnians) declared themselves as – Serbs Moslems, Croats Moslems, Macedonians Moslems, or undecided. But in the 1953 census, the Moslems mostly declared as ‘Yugoslavs undecided’. The ethnic category of Moslems was first introduced in the 1961 census, and in the 1971 census there was the category Moslems in terms of nationality. Up to the former SFR Yugoslavia break-up, this ethno-genetic group had declared themselves as ‘Moslems’ (Мрђен, pp. 86-87).

After the war in former SFRY (1990-1995), most members of previously formed nation (the Moslems) in Bosnia and Herzegovina declared themselves as members of the new nationality – Bosnians. The reasons are very simple and refer to political interests of both Bosnians and foreign political factors, who played the key role in forming the Bosnian nation and the ‘independent’ state of Bosnia and Herzegovina.

ЗАКЉУЧАК

Процес вјештачких етногенеза у простору бивше СФР Југославије, различитог трајања, изведених из окриља српског етноса и српског националног бића, био је основ стварању вјештачких нација: Македонаца, Црногораца и Бошњака. Процеси вјештачких етногенеза у оквирима српског историјског и етничког простора, у форми културне асимилације Срба, у многама су допринијели и ширењу словеначког националног бића на простор Беле Крајине – српске етнокултурне области у саставу некадашње Војне Крајине, а хрватског на већи дио територије у њеним данашњим границама. Практично, у састав прве Југославије (Краљевине СХС) ушле су три нације, а из њене завршне форме (СФР Југославије) изишло је шест.

Различити политички и остали интереси, првенствено спољни, подстичући право народа (нације) на самоопредјељење, довели су до насилног распада бивше СФР Југославије, и до међународног признања шест бивших југословенских република, оптерећених бројним унутрашњим проблемима, али и међусобним односима, иницираним неријешеним питањима етничких мањина.

Насилни распад СФР Југославије показао је етнос и етнонацион (нацију) као политичко средство за остварење крупних геополитичких и осталих циљева Запада, усмјерених на успоставу новог свјетског поретка и униполарног свијета.

CONCLUSION

The process of artificial ethno-genesis in the area of former SFR Yugoslavia, derived from the Serbian ethnos and national being, was the basis for creation of new artificial nations – Macedonians, Montenegrins, and Bosnians. The processes of artificial ethno-genesis within the Serbian historic and ethnic space in the form of cultural assimilation of the Serbs have largely contributed the spread of Slovenian national identity in the area of Bela Krajina (the Serbian ethno-cultural region of former Military Border) and Croatian in most of its modern territory. Practically, the three nations made up the first Yugoslavia (Kingdom of SCS) and six nations came out of its final form (SFR Yugoslavia).

Different political and other interests (foreign ones above all) supported the right of a people to self-declaration and led towards the violent break-up of former SFRY. Admittedly, the result was the international recognition of six former Yugoslav republics that are burdened by many internal problems and complex mutual relations, which are initiated by unsolved issues of ethnic minorities.

The violent breakup of SFRY used the ethnos and nation as a political means to pursue huge geopolitical and other goals of the western countries, which are aiming at setting a new world order and unified world.

ЛИТЕРАТУРА/ BIBLIOGRAPHY

1. Цвијић, Ј. (1991а). Македонски Словени. Проматрања о етнологији Македоније. *Говори и чланци. Сабрана дела*. Београд: Српска академија наука и уметности
2. Цвијић, Ј. (1991б). Неколика проматрања о етнографији Македонских Словена. *Антропогеографски и етнографски списи. Сабрана дела*. Београд: Српска академија наука и уметности
3. Цвијић, Ј. (1991в). Анексија Босне и Херцеговине и српско питање. *Говори и чланци. Сабрана дела*. Београд: Српска академија наука и уметности
4. Дробњаковић, Б. (1960). *Етнологија народа Југославије – први део*. Београд: Научна књига

5. Екмечић, М. (2007). *Дуго кретање између клања и орања – Историја Срба у новом веку*. Београд: Завод за уџбенике
6. Ердџановић, Ј. (1926/1978). *Стара Црна Гора, етничка прошлост и формирање црногорских племена*. Београд: Слово љубве
7. Гавриловић, С. (1996). Унијаћење Срба у Хрватској, Славонији и Барањи. У Зборнику радова: *Српски народ ван граница данашње СР Југославије од краја XV века до 1914. године*. Београд
8. Гњато, Р., Гајић, М., Вујадиновић, С., Станојевић, М. (2011). Српска национална географија – теоријска утемељеност и могућа улога у рјешавању савремених геополитичких проблема у српским земљама. *Гласник, бр. 15*. Бања Лука: Географско друштво Републике Српске
9. Грчић, М. (2000). *Политичка географија*. Београд: Географски факултет Универзитета у Београду
10. Илић, Ј. (1993). Број и размјештај Срба на територији Авнојске Хрватске. *Срби у Хрватској, насељавање, број и територијални размјештај*. Београд: Географски факултет Универзитета у Београду
11. Илинчић, В. (2009). Црна Гора и Херцеговина у анексионој кризи. У Зборнику: *Стогодишњица анексије Босне и Херцеговине*. Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске
12. Костић, Л. (1990). *Спорне територије Срба и Хрвата*. Београд: АИЗ Досије
13. Краљачић, Т. (2001). *Калајев режим у Босни и Херцеговини (1882–1903)*. Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске
14. Лековић, Ж. (2004). Српска револуција и Стара Херцеговина. У Зборнику: *Српска револуција 1804–1815. и Босна и Херцеговина*. Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске
15. Мал, Ј. (1924). Ускочке сеобе и словенске покрајине – повест насеобина с културно-историјским приказом. *Српски етнографски зборник, књига XXX*, Прво одељење – Насеља и порекло становништва. Љубљана: Српска краљевска академија
16. Мрђен, С. (2002). Народност у пописима, промјенљива и нестална категорија. *Становништво 1–4*. Београд: Центар за демографска истраживања – Институт друштвених наука
17. Novak, V. (1948/1986). *Magnum Crimen – pola vijeka klerikalizma u Hrvatskoj*. Zagreb, Beograd: Nova knjiga
18. Перишич, Ј. (1997). Ускоци у словеначким земљама. У Зборнику радова: *Срби у Словенији*. Београд: Светска српска заједница
19. Петрановић, Б. (1988). *Историја Југославије 1918–1988, Краљевина Југославија 1914–1941*. Београд: Нолит
20. Радонић, Ј. (1950). *Римска курија и јужнословенске земље од XVI до XIX вијека*. Београд: Српска академија наука и уметности – Одељење друштвених наука.
21. Станојевић, Г. (1975). *Историја Црне Горе, од почетка XVI до краја XVIII вијека – књига трећа*. Титоград: Редакција за историју Црне Горе
22. Васић, М. (2005). *Исламизација на балканском полуострву*. Бања Лука: Академија наука и умјетности Републике Српске
23. Васовић, М. (1991). *Говори и чланци. Сабрана дела*. Београд: Српска академија наука и уметности